

УДК 342.924 (477)

ПРО ОБ'ЄКТ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ У СФЕРІ СТАНДАРТИЗАЦІЇ

Венгер Ю.В., здобувач
кафедри адміністративного,
господарського права та фінансово-економічної безпеки
Сумський державний університет

У статті досліджено думки науковців, норми адміністративного законодавства у частині його нормативно-правового регулювання щодо об'єкту у складі адміністративного правопорушення. Акцентована увага на визначенні поняття «об'єкт адміністративного правопорушення у сфері стандартизації».

Ключові слова: адміністративне правопорушення, об'єкт правопорушення, стандартизація, суб'єкт господарської діяльності, суспільні відносини.

В статье исследованы мнения ученых, нормы административного законодательства в части его нормативно-правового регулирования в отношении объекта в составе административного правонарушения. Акцентируется внимание на определении понятия «объект административного правонарушения в сфере стандартизации».

Ключевые слова: административное правонарушение, объект правонарушения, стандартизация, субъект хозяйственной деятельности, общественные отношения.

Venger Y.V. THE OBJECT OF AN ADMINISTRATIVE OFFENCE IN THE FIELD OF STANDARDIZATION

The article examines the views of scientists, the rules of administrative law in terms of its normative-legal regulation on the subject in the composition of the administrative offence. The focus is on the definition of the object of an administrative offence in the field of standardization.

Key words: administrative offence, object of the offense, standardization, business entity, public relations.

Постановка завдання. Одним із механізмів підтримання правового порядку в суспільних відносинах, що відбуваються у сфері стандартизації є можливість застосування юридичної відповідальності до учасників цих відносин за вчинені ними правопорушення. У цьому сенсі слід звернути увагу на особливості кваліфікації об'єкту у складі адміністративного правопорушення у сфері стандартизації.

Всебічний аналіз позицій науковців, норм адміністративного законодавства у частині його нормативно-правового регулювання досліджуваного питання, надасть підстави/можливість для обґрунтованого визначення поняття «об'єкт адміністративного правопорушення у сфері стандартизації».

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням особливостей щодо застосування адміністративної відповідальності до суб'єктів господарювання за порушення суспільних відносин в сфері стандартизації присвячено чимало наукових праць вітчизняних науковців, серед яких першочергово слід визначити: В. Б. Авер'янова, В. К. Колпакова, Ю. П. Битяка, М. С. Бургіна, В. П. Горб, Ж. С. Малахову, В. І. Волович, В. І. Тарасенко, М. В. Захарченко, А. М. Колодія, С. Л. Лисенкова, О. Д. Тихомирова, В. С. Ковальського, Ю. А. Зеде-рінкова, В. К. Шкарупу, Ю. С. Шемшученко, Т. О. Коломоєць, С. Г. Стеценко. Однак питання об'єкта адміністративного право-

порушення у сфері стандартизації залишається не дослідженим.

Мета дослідження полягає у тому, щоб розглянути суспільні відносини у сфері стандартизації з позиції об'єкта адміністративного правопорушення. В межах проведеного дослідження надати правове визначення поняттю «об'єкт адміністративного правопорушення у сфері стандартизації».

Виклад основного матеріалу. Адміністративне право є однією з фундаментальних галузей правової системи України, яка має велике суспільне значення для життєзабезпечення і регулювання відносин, що складаються в суспільстві. Відносини адміністративного права мають власний, характерний тільки для них об'єкт – публічний інтерес, втілення якого регламентується чинними нормами адміністративного права. Характерною рисою цих відносин є їх охоронне призначення.

У наукових працях вчених-правознавців існує декілька варіантів визначення охоронних адміністративно-правових відносин. Так, В. Б. Авер'янов та В. К. Колпаков охоронними адміністративно-правовими відносинами називають ті, що пов'язані з реалізацією правоохоронної функції адміністративного права [1, с. 182; 2, с. 70].

Ширше визначення пропонує професор Ю. П. Битяк, який під охоронними адміністративно-правовими відносинами розуміє такі відносини, що регулюють право-

охоронну діяльність шляхом встановлення правових заборон та застосування адміністративного примусу, адміністративної відповідальності та інших заходів адміністративного впливу [3, с. 48].

Особливістю охоронних відносин адміністративного права є те, що їх дія охоплює всю владно-управлінську сферу, у тому числі й ті її частини, що обслуговуються регулятивними нормами інших управлінсько-правових галузей. Вони являють собою складне явище, яке включає окремі елементи, що перебувають у певному взаємозв'язку та взаємодії і становлять структурну систему, поділяючись на два види: відносини попереджувального характеру і відносини захисного характеру.

Адміністративно-правові відносини попереджувального характеру виникають під час реалізації контрольно-наглядових функцій державного управління і мають дворівневу спрямованість – регулятивну й охоронну. Остання виникає коли є факт порушення адміністративної правосуб'єктності однієї зі сторін у адміністративно-правових відносинах і є потреба у захисті та поновленні порушених прав та свобод.

Основу адміністративно-правових відносин захисного характеру утворюють два інститути: адміністративної відповідальності та адміністративної юстиції. Відносини, що виникають на базі норм першого інституту, мають переважно каральну спрямованість, закріплюючи специфічну форму реагування держави в особі її компетентних органів на факт вчинення адміністративних правопорушень. В той час коли адміністративна юстиція є напрямком виконання правозахисної функції адміністративного права. Забезпечуючи реалізацію принципу справедливості, під час проведення владно-управлінської діяльності, відносини адміністративної юстиції реалізуються через адміністративно-юрисдикційну діяльність адміністративних судів.

Суспільні відносини – відносини між людьми, які встановлюються в процесі їхньої спільної та духовної діяльності [4, с. 1218].

М. С. Бурґін, В. П. Горбатенко мають спільну думку щодо терміну «відносини суспільні» – стійкі зв'язки між людьми та групами людей, які мають істотне значення для існування і функціонування певної, досить великої сукупності людей; специфічний вид співіснування людей, що відображає становище соціальних суб'єктів у суспільстві, їхню роль у громадському житті. Вони визначають зміст і характер права в цілому та окремих його галузей [3, с. 428].

Ж. Малахова визначає суспільні відносини як, сутність форм організації спіль-

ного життя, що ґрунтується на їх діяльності (взаємодії) і надає їх існуванню соціальну цілісність. Найістотнішими характеристиками суспільних відносин є: органічна єдність з людською діяльністю, предметна опосередкованість, обумовленість взаємодією людей, суб'єктивність, змістовність, інституціоналізація. За критерієм участі свідомості у формуванні відносин, за їх походженням суспільні відносини поділяють на матеріальні (первинні) та ідеологічні (вторинні). У структурі матеріальних відносин визначальним є виробничі, що виникають між людьми у процесі праці і з яких складається економічний базис суспільства. Ідеологічними називають політичні, правові, моральні, естетичні, художні та ін. відносини. Втілюючись в різних організаціях і установах (державна, суд, церква і т. д.) разом із суспільними ідеями, настроями, соціальними почуттями, суспільні відносини формують надбудову суспільства [5, с. 389].

Подібну спільну думку до природи поняття «суспільні відносини» мають В. І. Волович, В. І. Тарасенко, М. В. Захарченко, визначаючи його як, форми вияву залежностей між індивідами і групами, що скріплюють, спрямовують та обрамляють їх діяльність, об'єднання в спільноти. У суспільстві ні діяльність, ні спілкування людей неможливі без і поза їх відносинами поміж собою [6, с. 617].

Науковці проводять поділ суспільних відносин на дві групи – матеріальні та ідеологічні. У структурі матеріальних відносин визначальним є відносини між людьми у процесі праці, розподілу і споживання (відносини власності, обміну, розподілу і споживання, технологічні та організаційні відношення, ін.), які утворюють економічну структуру, економічний базис суспільства. Ідеологічні – це назва цілої групи відносин, яка складається з політичних, правових, моральних, естетичних, релігійних, художніх та ін. [6, с. 620].

Щодо поняття «відносини», то В. І. Волович, В. І. Тарасенко, М. В. Захарченко також мають спільну думку, зокрема – це статусно-узагальнююча, надособова, опосередкована системою норм, цінностей, ін-тів форма сусп. залежностей, яка уможливорює зміну залежного лише тією мірою, що її допускають ці норми, цінності, ін-ти, зрештою сам статус суб'єкта. Відносини виникають з появою (утвердженням) того чи іншого статусу індивіда, групи в системі даної залежності, вони породжуються статусом через приписи обов'язків, дій, поведінки суб'єктові, котрий обіймає цей статус [6, с. 618].

Суспільні відносини охороняються державою різними засобами. Ті суспільні від-

носини, які охороняються нормами Кодексу України про адміністративні правопорушення, є об'єктом правопорушення. Поняття адміністративного правопорушення в законодавстві України визначено статтею 9 Кодексу України про адміністративні правопорушення, яка розкриває його сутність, юридичну природу, зміст та найважливіші ознаки. Адміністративним правопорушенням (проступком) визнається протиправна, винна (умисна або необережна) дія чи бездіяльність, яка посягає на громадський порядок, власність, права і свободи громадян, на встановлений порядок управління і за яку законом передбачено адміністративну відповідальність [7].

Адміністративно-правова наука надає великого значення вченню про склад адміністративного правопорушення. Це питання має не стільки теоретичне, скільки практичне значення, оскільки за наявності ознак адміністративного правопорушення може бути відсутнім склад правопорушення, що спричинить протизаконність притягнення до адміністративної відповідальності.

Ю. П. Битяк формулює поняття «склад адміністративного правопорушення» як – сукупність установлених законом об'єктивних і суб'єктивних ознак, які характеризують діяння як адміністративне правопорушення (проступок). До складу адміністративного правопорушення належать ознаки, притаманні об'єкту, об'єктивній і суб'єктивній сторонам та суб'єкту правопорушення [8, с. 176].

В. К. Колпаков зазначає, під складом адміністративного правопорушення розуміється встановлена адміністративним законодавством сукупність об'єктивних і суб'єктивних ознак, за наявності яких діяння вважається адміністративним правопорушенням [9, с. 227].

Категорія «суспільні відносини» використовується у багатьох науках, тому її називають універсальною. Адміністративно-правова доктрина адаптувала цю категорію для своїх потреб, тому поняття «суспільні відносини» у науці адміністративного права використовується, зокрема, для пояснення об'єкта посягання. Визнання суспільних відносин об'єктом адміністративного правопорушення підтримується більшістю науковців.

Досліджуючи об'єкт правопорушення А. М. Колодій, С. Л. Лисенков, О. Д. Тихомиров, В. С. Ковальський єдині у визначенні останнього як, об'єкт правопорушення – це ті суспільні відносини, які охороняються правом і на які дане правопорушення посягає [10, с. 267].

Ю. А. Зедерінков, В. К. Шкарупа під об'єктом адміністративного правопору-

шення розуміють суспільні відносини, що виникають у сфері державного управління, врегульовані нормами права й охороняються заходами адміністративної відповідальності [11, с. 145].

Ю. С. Шемшученко розглядає адміністративну відповідальність як вид юридичної відповідальності громадян і службових осіб за вчинення ними адміністративного правопорушення. В Україні порядок застосування адміністративної відповідальності регулюється Кодексом України про адміністративні правопорушення та іншими законодавчими актами, які передбачають адміністративну відповідальність [12, с. 17]. При цьому науковець визначає юридичну відповідальність як вид соціальної відповідальності, суть якої полягає в застосуванні до правопорушників (фіз. та юрид. осіб) передбачених законодавством санкцій, що забезпечуються у примусовому порядку державою. Вона є правовідносинами між державою в особі її органів (суду, спец. інспекції тощо) і правопорушником, до якого застосовують юрид. санкції з негативними для нього наслідками (позбавлення волі, штраф, відшкодування шкоди тощо) [12, с. 55].

Об'єктом правопорушень глави 13 Кодексу України про адміністративні правопорушення «Адміністративні правопорушення в галузі стандартизації, якості продукції, метрології та сертифікації» відповідно є суспільні відносини у сфері стандартизації, якості продукції, метрології та сертифікації. При цьому:

- загальним об'єктом адміністративного правопорушення виступають суспільні відносини, що виникають у даній сфері державного управління та охороняються адміністративно-правовими нормами;
- родовим об'єктом адміністративного правопорушення є суспільні відносини у сфері захисту прав споживачів, оскільки будь-які діяння, що призводять до випуску і реалізації нестандартної чи неякісної продукції, товарів, послуги врешті-решт завдають шкоди саме споживачеві;
- безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення є якість чи/або безпечність продукції, товару, послуги.

Наведена класифікація об'єктів адміністративного правопорушення у сфері стандартизації має велике теоретичне і практичне значення, вона дозволяє чіткіше визначити об'єкт кожного діяння, його місце в суспільних відносинах, правильно кваліфікувати протиправні діяння та врешті-решт обрати оптимальний захід впливу на правопорушника.

На нашу думку, об'єктом адміністративного правопорушення у сфері стандарти-

зації є суспільні відносини, які охороняються правовими нормами і яким завдається/ може бути завдана суспільна шкода чи/або суспільна небезпека.

Висновки. Характерною складовою адміністративної відповідальності за порушення суспільних відносин у сфері стандартизації є об'єкт правопорушення, який розкриває суть поняття адміністративного правопорушення та входить до його юридичного складу.

Об'єкт адміністративного правопорушення у сфері стандартизації безпосередньо впливає на міру юридичної відповідальності суб'єкта/суб'єктів господарської діяльності, у співвідношенні чим цінніший об'єкт правопорушення, тим більша міра покарання передбачається за посягання на останнього.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Адміністративне право України. Академічний курс. У двох томах: Том 1. Загальна частина / Ред. колегія: В. Б. Авер'янов (голова). – К. : Видавництво «Юридична думка», 2004. – 584 с.
2. Колпаков В. К., Кузьменко О. В. Адміністративне право України: [підручник]. – К. : Юрінком Інтер, 2003. – 544 с.
3. Юридична енциклопедія: В 6 т. / Редкол.: Ю. С. Шемшученко (відп. ред.) та ін. – К. : «Укр. енцикл.», 1998. – Т.1. – А.-Г. – 674 с.
4. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. – К. : Ірпінь: ВТФ «Перун», 2002. – 1440 с.
5. Соціологічна енциклопедія / Укладач В. Г. Городяненко. – К. : Академвидав, 2008. – 456 с.
6. Соціологія: короткий енциклопедичний словник. Уклад. : В. І. Волович, В. І. Тарасенко, М. В. Захарченко та ін.; за заг. ред. В. І. Воловича. – К. : Укр. Центр духовн. культури, 1998. – 736 с.
7. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 № 8073-X [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>.
8. Битяк Ю. П. Адміністративне право України: [підручник]. – Київ: Юрінком Інтер, 2006. – 544 с.
9. Колпаков В. К. Адміністративне право України: [підручник]. – К. : Юрінком Інтер, 1999. – 736 с.
10. Лисенков С. Л., Колодій А. М., Тихомиров О. Д., Ковальський В. С. Теорія держави і права: [підручник]. – К. : Юрінком Інтер, 2005. – 448 с.
11. Зедерінков Ю. А., Шкарупа В. К. Адміністративне право України: Навчальний посібник. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 336 с.
12. За редакцією академіка НАН України Ю. С. Шемшученка. Великий енциклопедичний юридичний словник. – К. : Видавництво «Юридична думка», 2007. – 990 с.